

контингенту студентів. Використання інформаційних технологій під час викладання дисципліни "Методика навчання освітньої галузі "Математика"" дозволяє підняти процес навчання на якісно новий рівень та удосконалити методико-математичну підготовку майбутніх вчителів початкових класів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Базова навчальна програма з математики для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс] / Онопрієнко О.В., Скворцова С.О., Листопад Н.П. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>
2. В'юн В.В. Мультимедіа технології в післядипломній освіті: Матеріали навч.-метод. конф. ["Сучасний стан та перспективи підготовки лікарів-інтернів у харківському національному медичному університеті"], (11 квітня 2012 року) / В.В. В'юн, Гузь. І.А., М.М. Шишлаков, О.Д. Демиденко. - Харків / ХНМУ. – Х., 2012. – С. 21-24. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/4103> . Назва з екрану.
3. Величко А. Оновлення змісту початкової освіти / А. Величко. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/theory/1150> . Назва з екрану.
4. Риженко С.С. Про досвід використання мультимедійних технологій у навчальному процесі (у ВНЗ) / С.С. Риженко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ime.edu.ua/net/em11/content/09rssseh.htm> . Назва з екрану.

Гаран М.С.

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИКО-МАТЕМАТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

В статье проводится анализ путей усовершенствования методико-математической подготовки будущих учителей начальных классов, в частности раскрываются вопросы целесообразности использования информационных технологий в процессе овладения студентами дисциплиной "Методика обучения образовательной области "Математика"".

Ключевые слова: информационные технологии, мультимедиа.

Garan M.S.

IMPROVEMENT OF THE METHODS AND MATHEMATICAL PREPARATION OF FUTURE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS

This article analyzes the ways of improving the methods of mathematical preparation of future elementary school teachers, in particular reveals the rationale for the use of information technology in the process of mastering the discipline of the students "Methods of teaching educational sector "Mathematics"".

Key words: information technology, multimedia.

УДК: 37.011.31

Дичківська І.М.

ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНИЙ САМОРОЗВИТОК МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ В ІННОВАЦІЙНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Статтю присвячено розгляду закономірностей і принципів становлення особистості майбутнього вихователя, здатного до саморозвитку, в інноваційному освітньому просторі.

Ключові слова: особистісно-професійний саморозвиток, інноваційний освітній простір, педагогічна інновація, інноваційна діяльність вихователя.

Складність і неоднозначність процесів, що відбуваються у суспільстві, їх різноманітна спрямованість з особливою гостротою ставлять перед кожною людиною проблему вибору і самовизначення в особистісних цінностях, культурі, місця у суспільному житті і професії. У

Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті наголошується, що головною запорукою успішного виконання місії освіти стає якість підготовки педагога, його здатність до саморозвитку і самореалізації у професійній сфері, продуктивної творчої діяльності в контексті надбань вітчизняної і світової культур. Професійна діяльність вихователя дошкільного навчального закладу серед інших педагогічних професій посідає особливе місце й визначається не тільки обсягом актуальних освітньо-виховних завдань, але й значущістю періоду дошкільного дитинства для всього подальшого розвитку і становлення особистості, її цінностей і світогляду.

Утвердження самоцінності людини як гуманістичного орієнтиру розвитку суспільства актуалізувало питання про гуманістичну суть професії вихователя, а, відтак, і глибину її втілення в його педагогічній інноваційній діяльності. Сучасний вихователь – це професіонал, зріла особистість, яка здатна до саморегуляції і має в якості головної цінності особистість дитини, а тому і взаємодіє з нею на рівні людської гідності – власної і дитячої, не пригнічуючи, а підтримуючи і надихаючи. Взаємодія вихователя з дитиною здійснюється не на основі педагогічного розрахунку, а на усвідомленому прагненні знайти шлях до її серця (Г. Балл, І. Бех, А. Бойко, О. Газман, І. Зязюн, Н. Крилова, А. Мудрик, Т. Поніманська, О. Савченко). Допомагаючи іншим, педагог повинен зростати сам.

Вивчення стану проблеми саморозвитку у педагогіці свідчить про недостатню її розробленість як самостійної галузі дослідження. Педагогами вона розглядається в контексті проблем професійного самовдосконалення (М. Кухарев, О. Пехота, І. Харламов), самоосвіти та самовиховання (Н. Бружукова, А. Данилюк, В. Денисенко, С. Єлканов та інші).

Проблема саморозвитку особистості постала у вітчизняній педагогіці ще у 20-ті рр. XX століття. Нині особливу увагу привертають праці видатних педагогів того часу (К. Вентцеля, В. Вахтерова, С. Гессена, П. Каптерева), які стверджували, що дитина – сонце, центр педагогічного Всесвіту. На їх думку, держава може вийти з глухого кута авторитаризму, якщо знову зросте "посилений інтерес до особистості". Але особистість, як вважає С. Гессен, є "справа рук самої людини", вона завжди твориться, в результаті чого спостерігається особистісне зростання [2, с.73]. Єдиний шлях для творення і особистісного росту педагога визначають як "шлях вільного внутрішнього розвитку" [1, с.14]; "заглиблення у свій власний світ, його живе відчуття і ясне розуміння" [2, с.42]; самовдосконалення, яке є "продовженням і завершенням саморозвитку" [4, с.177].

Педагоги-гуманісти вважали, що вихователь – "відправитель процесу саморозвитку" – має сприяти вдосконаленню особистості, прагнути "зробити її кращою, гармонійнішою", попереджувати "відхилення і недоліки у процесі саморозвитку". Саморозвиток, стверджував П. Каптерев, є тим необхідним ґрунтом, на якому школа тільки і може існувати [4, с.355]. Творчого вчителя і учня, на його переконання, об'єднує потреба самоосвіти і розвитку. Аналіз праць вітчизняних педагогів дозволяє нам зробити висновок про те, що проблема саморозвитку особистості, її творчого самовираження була актуальною в педагогіці того часу.

Метою нашої статті є висвітлення закономірностей і принципів становлення особистості майбутнього вихователя, здатного до саморозвитку, в інноваційному освітньому просторі.

Нині для української педагогічної науки і практики актуалізується питання про те, які реальні феноменологічні характеристики мають бути приманні сучасному педагогу. Ми погоджуємося з думкою дослідників про те, що для сучасного вихователя необхідним є вищий рівень самосвідомості – усвідомлення себе як унікальної особистості, чия самобутність і неповторність є головною виховною цінністю; людська гідність; здатність бути вільною людиною; нове самоставлення – ставлення до себе як до цілісності, здатної до саморозвитку, яка будує власне самоставлення задля підвищення своєї соціальної продуктивності і повноти особистісного самоздійснення. Сучасний вихователь має володіти і такою якістю, як педагогічна культура, яку ми розуміємо як комплексне багаторівневе

явище, що включає й особистісні якості (характер, інтелект, загальна ерудиція), і професійні здібності, і творчий потенціал в комплексі.

Саме такий тип вихователя потрібен сучасній дошкільній освіті для розв'язання всіх поставлених перед нею завдань, але, як показує практичний досвід, – це швидше за все тенденція, а не масова реальність. Разом з тим, у самій дошкільній освіті, професійній діяльності є джерела і стимули особистісно-професійного саморозвитку вихователя. Одним із них виступає інноваційна діяльність.

Інноваційна діяльність веде до пошуку адекватних освітніх засобів, необхідних для адаптації людини до нової соціальної ситуації, розвитку життєвих сил і здібностей у змінному динамічному світі. Якщо раніше суспільство і система освіти могли задовольнитися нововведеннями, носіями яких були поодинокі ентузіасти, то нині новації вимагають організованого, наукового і планомірного, масового і суспільного до них відношення. Нині наука стає рушійною силою педагогічної практики. Створення нового у педагогіці має свої особливості, пов'язані з неповторністю особистості вихователя, можливостями вихованців, умовами розвитку дошкільного навчального закладу тощо. Ми погоджуємося з думкою М. Бургіна, який стверджує, що повністю нового, раніше невідомого, у педагогіці практично не може бути, хоча б тому, що сама наука має прикладний характер і спирається на знання й досвід з інших галузей людської діяльності. Найчастіше мова може йти про відносну або часткову новизну пропонованих ідей. Підтвердженням можуть слугувати провідні ідеї зарубіжної і вітчизняної гуманістичної педагогіки минулого століття: ідея гуманного виховання й освіти (Ш. Амонашвілі, А. Макаренко, В. Сухомлинський); ідея вільного виховання (К. Ветцель, М. Монтессорі); ідея ненасилля в педагогіці (Я. Корчак, О. Нейл, Л. Толстой), ідея підтримки активності дитини (Л. Виготський, О. Запорожець) тощо.

Основоположним для нашого дослідження є визначення, яке дає П. Щедровицький: інновація – це механізм відтворення інноваційності та розвитку; це мислєдіяльнісна форма, що забезпечує розвиток, а не трансфер з однієї галузі в іншу (з одного навчального закладу в інший) тих чи інших елементів, блоків, структур чи змістів. При цьому інновація передбачає реальне перетворення організаційної структури самої діяльності. Розглядаючи складові мислєдіяльнісної форми педагогічної інновації, учений вказує на три її компоненти:

- 1) установку на розгортання змістовної організації педагогічної мислєдіяльності і навчального процесу (освітньої практики);
- 2) наявність дослідницького компонента;
- 3) наявність управлінського (і особливо організаційно-проектувального) компонента, що забезпечує розвиток педагогічної практики [6, с.65].

Уважаємо, що означена ідея може виступити основою організації спільної діяльності керівництва дошкільного навчального закладу з вихователями, у процесі якої буде відбуватися "взрощування" фахівця інноваційного спрямування.

Важливою також є ідея про те, що педагогічна інновація не транслюється і не передається, але вона лишає свій відбиток у культурі, і її можна реконструювати. Це буде реконструкція, інтерпретація і творчість того, хто здійснює інноваційну діяльність. При цьому буде відбуватися на основі досвіду і рефлексії "взрощування" особистості самого педагога.

Для розвитку педагогічних інновацій у дошкільному закладі необхідне певне мотиваційне середовище, що підкріплює орієнтовану на інноваційну діяльність і саморозвиток поведінку. З точки зору системного підходу, середовище є все зовнішнє стосовно даної системи, але лише таке зовнішнє, з яким вона пов'язана мережею комунікацій. Насамперед, середовище є простір. Простір є формою буття і як форма буття орієнтує нас на взаємодію як всередині простору, якщо воно обмежене, так і поза ним. Простір, по суті, задає зовнішній масштаб, вихідну орієнтацію та обумовлює більш конкретний просторовий рух. Ми розглядаємо інноваційний освітній простір, в якому відбувається процес професійного саморозвитку вихователя, як такий, в якому

спостерігається реальне перетворення педагогічної діяльності, здійснюється вибір шляху індивідуального руху вихователя і відбувається творча самореалізація його особистості [3, с.331]. В інноваційному освітньому просторі дошкільного закладу зароджується інноваційна діяльність вихователя, що відображає його творчий потенціал, вихід за межі нормативної діяльності.

Педагогічна діяльність є "людиновідповідною" (Н.Крилова) і повинна бути діяльністю творчою, різноманітною, нестандартною, тобто такою, яка реалізує в кожній конкретній ситуації власний креативний потенціал і створює власні технології. Вона повинна нести в собі інноваційний потенціал, завдяки якому вихователь здійснює духовно-практичну діяльність по перетворенню навколишньої педагогічної дійсності і вихід за межі нормативної діяльності. Інноваційний потенціал педагога – це сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості педагога, що виражає готовність удосконалювати педагогічну діяльність і наявність внутрішніх засобів і методів, які забезпечують цю діяльність [3, с.25]. Завдяки наявності інноваційного потенціалу педагог набуває можливості шукати власні нетрадиційні способи розв'язання проблем, що виникають, сприймати і творчо втілювати вже існуючі нестандартні підходи в освіті, досягати вершин професійного саморозвитку.

Інноваційний (творчий) потенціал педагога слугує основою його професійного саморозвитку, а їх взаємозалежність є однією із закономірностей становлення особистості майбутнього вихователя, здатного до саморозвитку, в інноваційному освітньому просторі. Чим вище особистісний потенціал майбутнього вихователя, його здатність бути суб'єктом інноваційної діяльності, тим ефективніше процес особистісно-професійного саморозвитку педагога. В основі цієї закономірності лежить принцип значущості особистісного потенціалу майбутнього вихователя при включенні його в інноваційний освітній простір дошкільного навчального закладу.

Вихователь, який прагне бути суб'єктом професійної діяльності, вносить постійні зміни у навколишню його педагогічну дійсність. Ці зміни є результатом інноваційної діяльності. Ми вважаємо: чим більш творчі результати професійної діяльності вихователя як інноваційної, тим впевненіше він просувається до професійної зрілості. Основою даної закономірності є принцип творчого творення у процесі інноваційної діяльності.

Для нас важливо, щоб у процесі творення ідеї чи образу інноваційної практики, реконструюючи ту чи іншу педагогічну ідею, майбутній вихователь міг рефлексувати всі зміни педагогічної діяльності, оскільки в інноваційній педагогічній практиці рефлексія є необхідною умовою для здійснення саморозвитку. Маємо переконання, що чим активніше рефлексивна позиція майбутнього вихователя в інноваційній діяльності, тим вище рівень його особистісно-професійного саморозвитку. Це – друга закономірність процесу професійного саморозвитку майбутнього вихователя, в основі якого лежить принцип рефлексивно-діяльнісного аналізу інноваційної діяльності та професійного саморозвитку.

Аналіз психолого-педагогічної літератури і досвід існуючої практики розкривають важливе значення ціннісних орієнтацій для професійного саморозвитку педагога. Виходячи з цього, ми вважаємо: чим вище рівень ціннісного ставлення майбутнього вихователя до інноваційної діяльності, тим інтенсивніше процес його духовно-морального зростання. В основі даної закономірності закладено принцип опертя на ціннісні орієнтації майбутнього вихователя в інноваційному освітньому просторі.

На нашу думку, інноваційна діяльність становить особистісну своєрідність кожного педагога, визначає рівень особистісно-професійного саморозвитку, ступінь сприйнятливості до педагогічних інновацій, характер і особливості формування авторської концепції, рівень її реалізації.

Результати проведеного нами дослідження підтверджують взаємозв'язок інноваційної діяльності та особистісно-професійного саморозвитку майбутнього вихователя і дозволяють зробити наступні висновки:

– у процесі творення інноваційного освітнього простору дошкільного навчального закладу інноваційна діяльність породжує протиріччя, які є рушійною силою професійного саморозвитку особистості вихователя;

– інноваційна діяльність спонукає педагогів до вдосконалення форм, методів, засобів, прийомів розвитку особистості дитини-дошкільника, пошуку адекватних освітніх програм, методик, технологій, що сприяє професійному самовдосконаленню, підвищенню продуктивності, саморозвитку особистості вихователя;

– інноваційний освітній простір, в якому здійснюється інноваційна діяльність вихователя і його особистісне зростання, не виникає сам по собі у педагогічному співтоваристві, він народжується у спільній діяльності керівництва дошкільного закладу і всіх членів колективу, в їх глибинному спілкуванні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вентцель К.Н. Культура и воспитание / К.Н. Вентцель // Свободное воспитание. – Вып.1. – М., 1992. – С. 12-27.
2. Гессен С.И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию / С.И. Гессен. – М.: "Школа-Пресс", 1995. – 448с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Підручник / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2012. – 352с.
4. Каптерев П.Ф. Избранные педагогические сочинения / П.Ф. Каптерев / Под ред. А.М. Арсеньева. – М.: Педагогика, 1982. – 704с.
5. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: Навч. посібник / За ред. І.А. Зязюна, О.М. Пехоти. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 240с.
6. Щедровицкий П.Г. Очерки по философии образования (статьи и лекции) / П.Г. Щедровицкий. – М.: Педагогический центр "Эксперимент", 1993. – 153с.

Дичковская И.Н.

ЛИЧНОСТНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ САМОРАЗВИТИЕ БУДУЩЕГО ВОСПИТАТЕЛЯ В ИННОВАЦИОННОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Статья посвящена рассмотрению закономерностей и принципов становления саморазвивающейся личности будущего воспитателя в инновационном образовательном пространстве.

Ключевые слова: личностно-профессиональное саморазвитие, инновационное образовательное пространство, педагогическая инновация, инновационная деятельность воспитателя.

Dychkivska I.M.

PERSONAL AND PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT OF FUTURE PRE-SCHOOL TEACHER IN INNOVATIVE EDUCATIONAL SPACE

The article is devoted to the consideration of the regularities and principles of becoming a self-development person of future educator in innovative educational space.

Key words: personal and professional self-development, innovative educational space, educational innovation, innovative activity of pre-school teacher.